Ана Ранђић

ОДЛОМЦИ ИЗ ПРОЗЕ У НАСТАЈАЊУ

ЛЕД И ПРОЗА

Уочи пуцања обично се не чује ништа. Готово је неприметно крцкање под ногама пролазника који се, уверен у лакоћу сопственог кретања, несвестан тежине коју кроз простор и време проноси, по правилу упућује ка месту на коме се најлакше пропада... Лед прска попут стакла погођеног лоптом, залуталим каменом, метком, налетом промаје или ма чим... Процеп се шири нагло и у свим правцима. На исти начин пуца и сува земља или утабана, запуштена ораница мозга...

Није извесно шта се потом промаља – блиставо језеро, које небо жели да попије, или баруштина у коју се тоне до дна...

Насред баре надолазе једино мутни таласи и стрепње, мисао је непокретна, ваздух се не помера...

Бар на моменат те разгали дечја разбрајалица: никако не стај на цртy...Кваку, као и углове астала, додирни четири пута...По четири пута...четири по четири пута... Јер , у супротном, нећеш знати шта бива док те живо блато гута... свакодневно...

Свакоднево си победник над смрћу која се збива на неочекиваним завојима улице, на којима те, Камијевски речено, апсурд пресреће... Ej, твоје среће, којој краја нема, други не слуте, као ни дубину твојих понора, са којих се подиже и ова песма у, написаћу то у загради, (у животној прози)...

У животној прози све је мање поетично, теби готово да није слично... Устајеш, облачиш се, одлазиш у свакодневну мисију: учиш туђу децу; остављају те који те не разумеју...

Разуме ли те ма ко, питаш се док, на пример, шеташ по Златибору... жваћеш пржену вешалицу... осмехом одговараш на бору смејалицу на

нечијем лицу...пијеш кувано вино...осећаш се као кувана нога, не знаш где си...

На Тргу Ђуре Салаја, народног хероја, за белим столом кућаш црна слова, своју прозу у стиху... по вишњем диктату...

ДИКТАТ

„Певај ми, о Музо, о гневу Ахилејеву...", телепатском поштом би стигло Хомерово писмо Музи на Олимпу. И, решена ствар, пред њим се, као на филмском платну, указао читав Тројански рат... Муза му дошапнула и разлоге које историја не зна, а који су корен и круна свему што бива. Ако је веровати њеној причи, лепу Хелану су завела светла чудесног града Илија, па је, док је месечина у прозорима титрала и мењала облике ствари и боје сна (укратко, свет чинила лепшим), за Парисом главу изгубила... О великом заносу и страшном паду, о узлетима и погибији, проклетсву лепоте и још већем јаду просечности, од брзоногог Ахилеја и белолактих Тројанки до ових дана, ништа ново под капом неба...

Осим што је песничка и моја Муза данас крмељива... Придигла се једва из брлога диктатуре оних који ти не дају да дишеш, а камоли да живиш и пишеш...

СЛОВА И БЕЛИ ПРОРЕДИ

Дакле, док не дишеш пуним плућима и не живиш истински, текст о Хомеру и осталој братији уносиш слепим кућањем на машини... Ослабљен ти је очињи, издаје те унутрашњи вид. Покушаваш да изоштриш поглед, ка јасном пределу да усмериш своје слепо око...

Упркос напорима, наилазиш, понекад, само на сиви зид; понекад распарчани призори протеклих дана формирају необичан облик, калеидоскопску слику, која се ломи наново на безбројне комаде... У тако насталим кратким резовима, поред тебе, упркос расулу и протоку времена, постоје и све оне громаде, на које, изгледа, личиш само по слепилу. Јер, због њега пред тобом најчешће искрсава тек белина папира – чудесно место на ком станују све ненаписане песме, приче и књиге. Највеће гробље, на ком заувек у равнодушности почивају сви они који их никада прочитали нису. Место васкрсења, где се у белим проредима нижу писана слова: заокругљено а великог трбуха, које се протеже и џигља у нов и оштар, високи обрис. У тренутку у ком си нагло порастао, истрошила ти се хрскавица у коленима, незгодно се

преломило твоје велико ђ... Р је нервозни увојак... Нико не чита као твоју ветрометину простор на ком се слова повијају час на леву, час на десну страну... Људи се, углавном, радују белом призору...

ПРОЛЕЋЕ

Под снегом који копни угледаш сиву улицу, која се улива у другу... у трећу... у недоглед... читав лавиринт... У једном од његових пролаза пада суморна киша и, мада си промрзао до кости, застајеш са познаником који ти на брзу руку прича новости:

Да је упознао жену, која пише чудесне речи и музику... Мислио је, јер (само цитирам) „мушкарци су глупи", да чује њену песму... Оно испало – понела га мелодија, иза које је песма била... Са великим закашњењем разумео је суморне речи – ја не постојим...

Нема ме у белини у коју се загледаш, тамо сам где је прича...

ПРИЧА

Прича се...

Тако је настала Гутембергова галаксија...

Крај угаслих ватри, одблесака звезда, људи које је отимао сан, слушали су причу, чији је илустрован приказ освануо на сивом пећинском зиду, уклесан у камен, нашкрабан на белину папира... на зачеље зграде... чита се и у подземним пролазима... на кожи пролазника... на кожи гласника забележена је давна историја... која се понавља...

Ипак си међу реткима који знају причу...

Једна од оних изгубљених на интернету, у преводу, у међувремену, зове се:

ЧАУРА

Дакле, чаура је:

Заштитни омотач; овојница коју опредају око себе гусенице многих лептира.

Омотач око семенки или плода неких биљака (мака, кестена, хмеља, соје, пасуља и сл.)

Плод биљке *Humulus lupulus*.

Део метка, омотач цилиндричног облика у коме су сачувани сачма и барут.

Дописујеш значење (једну од многих прича):

Крај твог стана живи жена-аутомат... Пружиш пар корака низ ходник и стижеш до њених изгуљених врата... Иза прљаве кваке, умазаног звона, у простору без ваздуха, живи она, која ће ти испричати зашто двоје љубавника из нове ТВ новеле никако не остварују сан...

Док жали над њима, више но над празнином сопственог живота, помишљаш на сваког скота ком је дато да, наводно, свој пар има... док ти... узалудно покушаваш... гураш камен... шутираш га врхом ципеле... носиш на срцу... у бубрегу... трансформисан у ситни песак путује низ твоје жучне канале... доспео ту са осунчане обале... из последње строфе песме о бродовима који превозе далеке слике и памук, као твоја душа мек... Кроз затамњене наносе на мркој пластици ултразвучног снимка, назиреш му путању... јасну само на завојима сивих вијуга којима се до прошлости стиже... и који те не боле једино док лежиш савијен попут детета... осматраш смену сенки и светла на зиду... сасушену чауру бубе у непочишћеној прашини...

ПРАШИНА

Свако ко је брисао прашину добро зна – она не ишчезава, само се премешта са једног места на друго.

У зраку светла титрају њене честице... покривају књиге и фотографије на полицама, на којима се брат и ја смејемо на све четири стране света... Заденут за стаклена шибер врата, у давно застарелом црно-белом приказу, дечак испија трауби соду... Ја газим кроз морску воду, негде на Јадранском мору, и не слутећи да ћу ући у ову собу, у којој је прашина све запосела... Под њом је тело мог оца, покривено перјем, излетелим из рашивеног јастука... Ваздух је пун испарења алкохола... То „стаклени дефови рањавају зору”...

Кратак је и дубок рез... тек линија брда над којим се смркава и свиће... Не знам је ли жив, опипавам тати пулс испод прашине, која, како књига каже: настаје од ствари које се око нас у прах распадају. То се свет све време мрви у прашину.

Њени се облаци подижу у фабрикама при брушењу и глачању. Фабрички радници (значи ли то и сви ми?) морају да носе маске како би се заштитили од сићушних комада метала и мајушних честица самлевеног, светлуцавог стакла... Знам по умрлом зеленилу на мом прозору – биљке се суше и мрве... кроз ваздух их ветар носи... Вулкани му свој пепео предају и слојем сивог праха свет покривају...

И са твоје коже отпадају мртве ћелије... Оне су највећи део прашине која те окружује... која не ишчезава, само се премешта са једног места на друго (свако ко је брисао, то добро зна).

АЕРОСОЛ

Удахни дубоко – аеросол не утиче тек на климу... Ако је у близини каква запаљива супстанца, та ће прашина изазвати експлозију или плућну болест *Pneumoconiosis*. Она боји у црно и плућа рудара...

Али, ризику нису изложени само они који силазе под земљу, једнако је прашњаво на Месецу.

„ОДА СУНЦУ СПЈЕВАТА НОЋУ БЕЗ МЈЕСЕЦА”

„Са небеса зрак пробија” мртву ноћ, без краја... Илузија кружног кретања дрхтаве казаљке, тренутака отпалих тупо попут капи са чесме, погађа те посред чела, мада, чесма није у соби, у којој покушаваш да не сањаш, већ да, једноставно и неизоставно, спаваш у кругу светла, за које знаш да није месечина... То се будно око уличног лампиона устремљује ка теби и, попут рефлектора, обасјава позорје на ком те нема...

Нема те на Стази, коју си јасно видео читајући Мајстора... Нема те у бунилу у ком се између грана, и свуда где су пољупци и поезија, пробија месечина...

На дневном се светлу изменила перспектива, тачка из које сагледаваш овај и све друге светове, постојеће и оне којих нема. Без горчине, од свег срца, смејеш се давном себи, наивној представи:

„Армстронг Нил јесте лебдео у ракети,
Али је први видео Месец...”

У чашу воде на ноћном столу, у бунар мрака и сна над који се надносиш, у кавез собе, у сопствено срце хваташ месечину... Нек теоретичари кују заверу, тврде и доказују да Нил Амстронг није био ни близу верном Земљином сателиту. Са његове се површине јасна светлост рефлектује, улази ти у све радости и тишине...

Огледалу Месеца окрећеш увек исто лице, заклањајући своју тамну страну.

САЗВЕЖЂА

На предметима који од нас дуже трају, мада многи од њих немају никакву сврху ни употребу, наноси су духа онога који их је додиривао и чији се отисци читају у замаху собне завесе, коју ветар покреће, у налету лишћа и јесени, заковитланом ка твојој души... На празној страници књиге „Господ није створио смрт”, на којој је прибележена твоја посвета, танак је и фини слој... На полици је на којој се у вечности тро-

ши Балзакова „Шагринска кожа"... и у кесицама нафталина, чији се мирис меша са лепшим од њега, оштрим дахом лаванде, која у ормаре и оковратнике уноси летње авантуре, зрикавце, носталгију и немире... твога оца, који је кроз овај живот проносио различита лица...

Последње међу њима радовало се Месецу онако како му се радују деца.

POST SCRIPTUM

У соби нема ниједног предмета са горњег списка: ветар не носи завесу, ни трага жутом лишћу – алуминијумски прозори добро дихтују... Подигнут је стари под, изливена бетонска плоча. Свака струјна жица проводи нову енергију... Па опет, у вишеструко закривљеном свемиру, предмети, људи и време се додирују... састављајући чудо, давну галаксију.

Ово се најчешће дешава у глуво доба, када би требало да се спава.

САН У СНЕГУ

Осим људске глупости, каже Ајнштајн, све је релативно. Време најпре. Након седмогодишњег сна на чаробном брегу, потресан је силазак у зараван долине. Премерио си јој углове за трен. Ипак, не видиш крај белини од које нико не умире... Још једино живот пише такве приче. Ова је о Вилсону А. Бентлију, који је далеке 1885, усред деветнаесте зиме која му се увлачила у кости, више од себе заволео пахуљице, међу којима не постоје две истога облика (бар тако наука тврди). Промрзлим прстима их је, неотопљене, постављао на тамно микроскопско постоље и фотографијом документовао како живе и копне истовремено...У свом последњем дану и зими изгубио се у олуји, пролазећи кроз шесту завејану миљу и мисао о додиру љубави и смрти, која га је затекла усред белог снега. За њим је остало преко 5000 фотографија, на којима су пахуље овековечене, непоновљиве као и људи.

Пишем о њиховим белим портретима, у години 2019, схватајући да се на свету не мења ништа. Вазда ће лето смењивати зима; за ретким остају пахуље, за већином белина...

ЦВЕТНИ МЕХАНИЗАМ

Наизглед без разлога, сатови су у мојим собама обично престајали да раде. Мали, наранџасти будилник, купљен да би ме опомињао да не касним на посао од ког се живи, закратко је обављао своју функцију.

Камени часовник, осликан шареним рибама, над којима је косим, латиничним словима, у знак спомена, писало Монтенегро, давно је престао да прати ритам плиме и осеке. Прислањајући на њега ухо не бих ли чула мелодију јадранског ветра, у потмулим звуцима, који су просторију испуњавали од патоса до таванице, разазнавала сам једино шум сопственог срца. Дешавало се да баш у том трену све оне црвене, плаве и жуте рибе, што су се на топлој плочи мојих сећања весело праћакале, заковрну очима и засвагда опусте шкрге. Њихова ме је смрт обавезно затицала у тренутку у ком је у нашу кућу стигао први сат који се зауставио на мери времена које не постоји.

У наш мали стан у центру града, крај самог парка и железничке станице, дакле, на месту погодном да се из њега крене у игре и на путеве, на тачна одредишта и у лутање изван сваке коте, донео га је мој тата. Спуштен на почасно место, пред књиге збијене у редове, чије сам називе у то доба тек сricала, одбијао је да куца. Узалудна су била навијања. Дужа казаљка непомично је стајала усмерена ка Дикенсовим „Великим очекивањима", мала је стремила ка збиркама поезије, чинило се, ка Бодлеровом „Цвећу зла". И тако су у времену, које се не мери откуцајима, зли цветови замирисали опојно и све отровније... И тако сам једног непостојећег дана почела да разумевам писано и чудесне, у песмама сакривене, слике... Тај кључ – одгонетка речи чинио је да се покренем из туге и мрака и, попут најоштрије казаљке-стреле, обележим тренутке у вечности, из које захватам... Да обележим тренутке у смрти, коју понекад живим, попут јунака Поове приче, у којој часовник од абоносовог дрвета опомиње званице раскалашног кнеза Проспера да се неће отети Тами и Распадању, који над свим царују.

У непостојећем тренутку пишем и ову – о заустављеним сатовима – причу, коју из страха остављам недоречену. Чека ме још један рез у овом животу, па не бих да превијем опруге и угледам вечито сунце. Још бих неко време да проходим паралелним странама, са несталним зрацима на лицу и у коси. Ако се Црњански, проводећи „римске дане и ноћи", загледан у Микеланђелову куполу, са терасе ресторана „Валадија", смрзавао у Скандинавији, коју је волео више од Италије три године раније , нека се у ма ком другом, у мом времену, у кругу часова у којима је живот сан, који стоји или не постоји, нађе и ово писмо и опомена, давно забележена Кортасаровом руком: „Размисли добро: када ти поклањају сат, поклањају ти мали цветни пакао, тамницу ваздуха."

Заточена, сред ње, верујем у цветни механизам.